

ROC van Flevoland

Het ROC van Flevoland maakt sinds begin 2024 onderdeel uit van de Stedelijke Taalaanpak Almere (STAA). De STAA richt zich op het verbeteren van de taalontwikkeling en het taalvaardigheidsniveau van Almeerse kinderen en jongeren. Met de aansluiting van het mbo zijn nu alle onderwijslagen binnen de stad in dit project vertegenwoordigd.

De STAA werkt door middel van lerende netwerken. Het netwerk op het ROC van Flevoland bestaat uit docenten Ingrid Jansen (MBO College Lelystad), Michelle Koorling (MBO College Almere, Vakroute), Arjan Roos (MBO College Poort), Sietske Visser (MBO College Almere, Skills), extern expert Alie Kammenga (De Talengroep) en procesbegeleider Mariza Bosch. De komende drie jaar richten zij zich op taalbewust beroepsonderwijs waarbij de focus ligt op woordenschatverwerving en de receptieve vaardigheden lezen en luisteren.

In de periode van januari tot en met juni heeft het lerend netwerk zich op de studenten van de MBO Colleges Buiten, Poort en Lelystad gericht. Door middel van een enquête onder een groot deel van de studenten heeft het achterhaald in hoeverre studenten zelf belang hechten aan een goede woordenschatontwikkeling. De vragen richtten zich op urgentiegevoel, motivatie en inspanningsbereidheid en waren verdeeld over de deelgebieden school, stage/werk en de maatschappij. In een klankbordgesprek met 21 studenten, waarbij alle colleges en opleidingsniveaus vertegenwoordigd waren, is hier nog dieper op ingegaan.

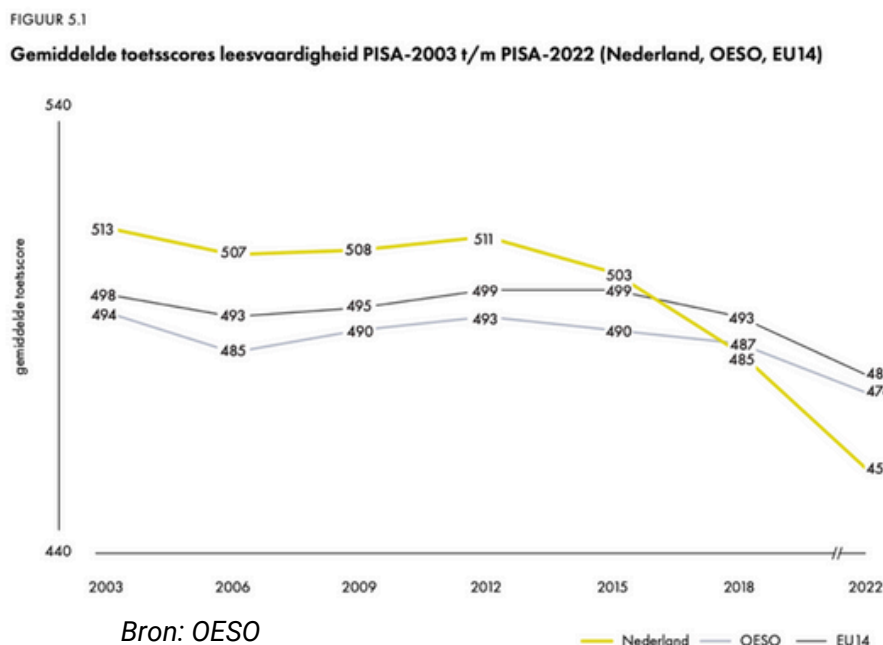
In september gaat het lerend netwerk verder met haar onderzoek. De focus wordt dan verlegd naar de rol van de (vak)docent met betrekking tot woordenschatverwerving door studenten. Voor meer algemene informatie over de Stedelijke Taalaanpak Almere: taalinalmere.nl

‘Taal zou in alle lessen moeten zitten’

Leescrisis

Als we kijken naar de taalontwikkeling en het taalvaardigheidsniveau van Nederlandse jongeren, dan is er sprake van een crisis. Dit blijkt uit PISA, het internationale onderzoek naar de leesvaardigheid van vijftienjarigen (Meelissen et al., 2023). Eén op de drie Nederlandse jongeren is nu

‘onvoldoende geletterd’ en heeft een leesniveau dat niet volstaat om als zelfstandig burger deel te nemen aan de maatschappij. De leesvaardigheid van Nederlandse jongeren blijft daarmee achter bij die van hun leeftijdsgenoten in andere Europese landen en in de OESO-landen.

Flevoland heeft met 16,2 procent van de inwoners van 16 jaar en ouder het hoogste percentage laaggeletterden van Nederland (ROA, 2016). Daarnaast zijn er ook aanwijzingen dat een deel van onze studenten hun opleiding laaggeletterd verlaat. Niettemin geldt voor cohort 2022-2023 dat 85,7 tot 100 procent van studenten gemiddeld een voldoende haalt voor het vak Nederlands: MBO College Almere 85,7%, MBO College Poort 100% en MBO College Lelystad 90,5 % (intern onderzoek ROCvF 2024).

Een verdere analyse van de cijfers laat echter zien dat er mogelijk sprake is van een vertekend beeld. Als we de cijferdifferentiatie weglaten, vallen met name de resultaten en percentages voldoende resultaten bij het examen lezen en luisteren (niveau 2 en 4) en het examen schrijven op. De onderdelen spreken en gesprekken voeren lijken de eindcijfers ‘op te krikken’.

Dat steeds meer jongeren onvoldoende geletterd van school gaan, heeft

verstrekken gevolgen. Hun maatschappelijke participatie neemt af, doordat zij moeite hebben met het lezen van bijvoorbeeld partijprogramma's, kranten of brieven van de gemeente. Laaggeletterdheid wordt zelfs in verband gebracht met een slechtere gezondheid en een kortere levensverwachting.

Werk aan woordenschat

Op school ervaar je vaak indirect dat de woordenschat van veel studenten beperkt is: ze hebben moeite om teksten en vragen te begrijpen of zijn niet in staat correcte antwoorden te formuleren (Loman, 2021). Bij de overdracht van vakkennis en het leren van taal speelt woordkennis een belangrijke rol. Het vormt de basis voor een beter taalbegrip van teksten, toetsen en instructies. Vernooy (2007) definieert woordenschat als volgt: 'Woordenschat is beschikken over dagelijkse woordkennis, maar ook over kennis van de wereld, bijvoorbeeld vakinhoudelijke kennis. Je hebt een goede woordenschat nodig om te begrijpen wat je leest, ziet en hoort en om te kunnen spreken en schrijven. De woordenschat waarover een lezer beschikt en de woorden die in een tekst voorkomen, bepalen of een student die tekst zal begrijpen. Hoe groter de woordenschat, hoe beter het tekstbegrip (Vernooy, 2007).

Daarom is het belangrijk dat alle taaldocenten consequent aandacht

besteden aan het aanleren van woorden. Maar taal en woordenschat beperkt zich niet tot de les Nederlands; het leren van woorden gebeurt in alle leer- en onderwijsituaties. In iedere les worden nieuwe woorden en begrippen geïntroduceerd. Aan goed woordenschatonderwijs kunnen dus alle docenten een bijdrage leveren, zodat er aandacht is voor taal in alle lessen. En dat is nodig, want hoe rijker je woordenschat, des te makkelijker je kennis kunt verwerven en communiceren. Daarom hebben studenten met een grotere woordenschat betere kansen in de maatschappij (Loman, 2019). En daarin zien we grote verschillen: sommige volwassenen kennen maar 17.000 woorden; anderen 50.000+ (SLO, 2023). Laaggeletterdheid vormt dus een directe link met woordenschat.

In het netwerk Stedelijke Taalaanpak Almere (STAA) willen we hierin verandering brengen, want door thuis, op school en in de rest van je leven veel woorden te leren, krijgen studenten betere kansen!

Met ons onderzoek hebben we ons dit jaar gericht op de volgende deelvraag:

Hoe voelen studenten de urgentie van een goede woordenschatontwikkeling (lezen, luisteren) voor hun burgerschapskansen (school, beroep, maatschappij)?

Studenten *willen* woorden leren

Woordenschat, nou niet direct het meest sexy onderwerp. Desondanks is woordkennis wel heel belangrijk om teksten te begrijpen en gesprekken te kunnen voeren. Maar hoe is het nou om jezelf onvoldoende te kunnen verwoorden en anderen niet te begrijpen wanneer je op school zit, stage loopt, werkt of weer eens een brief van de gemeente of DUO in handen hebt?

Wie denkt dat dit alleen bij NT2'ers leeft, heeft het mis. Ook studenten die in Nederland zijn geboren en getogen komen met grote regelmaat onbekende woorden tegen; veel school- en vaktaalwoorden zijn voor hen namelijk ook nieuw. Het lerend netwerk van ROCvF, dat deel uitmaakt van de Stedelijke Taalaanpak Almere, deed hier afgelopen maanden onderzoek naar.

In april is er een enquête uitgezet onder een representatief aantal studenten van verschillende opleidingen van MBO College Almere Buiten, MBO College Poort en MBO College Lelystad. 346 studenten hebben de vragen over urgentie, motivatie en inspanningsbereidheid met betrekking tot woordenschat ingevuld. Dit was stap 1 in het onderzoek van het lerend netwerk. Stap 2 bestond uit een klankbordgesprek met 21 studenten, waarbij alle colleges en opleidingsniveaus vertegenwoordigd waren. Opvallende conclusie: studenten willen woorden leren!

Woordenschatonderwijs in de vaklessen

“Op het mbo leer je niet veel taal. Eén keer per week een les Nederlands is niet genoeg. Taal zou in alle lessen moeten zitten.” Verrassend genoeg vragen de studenten om meer taal. Niet in de vorm van meer lessen Nederlands, want dat moet volgens hen zowel qua inhoud als duur maatwerk zijn, maar ze willen een bewuster taalaanbod in hun vaklessen en stage. “Het is prettig wanneer docenten belangrijke of moeilijke woorden bespreken wanneer je een tekst moet lezen.” Dit is misschien saai, maar de woorden zijn volgens de studenten noodzakelijk om een tekst ook echt te begrijpen.

Tips van studenten voor het vergroten van de woordenschat in de vaklessen

- *Woordquiz*
- *Woorden zelf laten opzoeken en klassikaal bespreken*
- *Plaatjes en video's bij een tekst waar de woorden in voorkomen*
- *Benadruk het belang van woordenschat*
- *Stel persoonlijke vragen over de te bestuderen teksten, zodat studenten ervaren dat woordenschat belangrijk is*
- *Zorg voor veel interactie m.b.t woordenschat*
- *Leg woorden uit en koppel deze direct aan de praktijk*
- *Zorg voor een veilige omgeving, zodat studenten vragen durven te stellen*

Behalve woordkennis zijn ook voldoende tijd, concentratie en leuke/interessante teksten en gesprekken nodig, volgens de studenten. “Ik lees liever 3 korte teksten over één onderwerp, dan 1 lange tekst. Dat helpt mij om geconcentreerd te blijven”, vertelt één van de klankbordleden. Ook vinden zij het prettig als de docent het onderwerp van een tekst vooraf introduceert zodat hun voorkennis wordt geactiveerd en zou het helpen als studenten zelf kunnen kiezen uit een aanbod van meerdere teksten, zodat het leesaanbod aansluit bij hun interesse.

Actualiteiten

Aansluiten bij de interesses van jongeren hoeft volgens de studenten overigens niet moeilijk te zijn. “Teksten worden interessant wanneer ze actueel zijn, niet uit 2015 of zo. Of wanneer ze iets met het beroep te maken hebben. Je hebt niet voor niets voor een bepaalde opleiding gekozen.” Qua actualiteiten denken de leden van de klankbordgroep aan nieuwsartikelen, maar dan geen Nieuwsbegrip, want dat associëren zij met de basisschool.

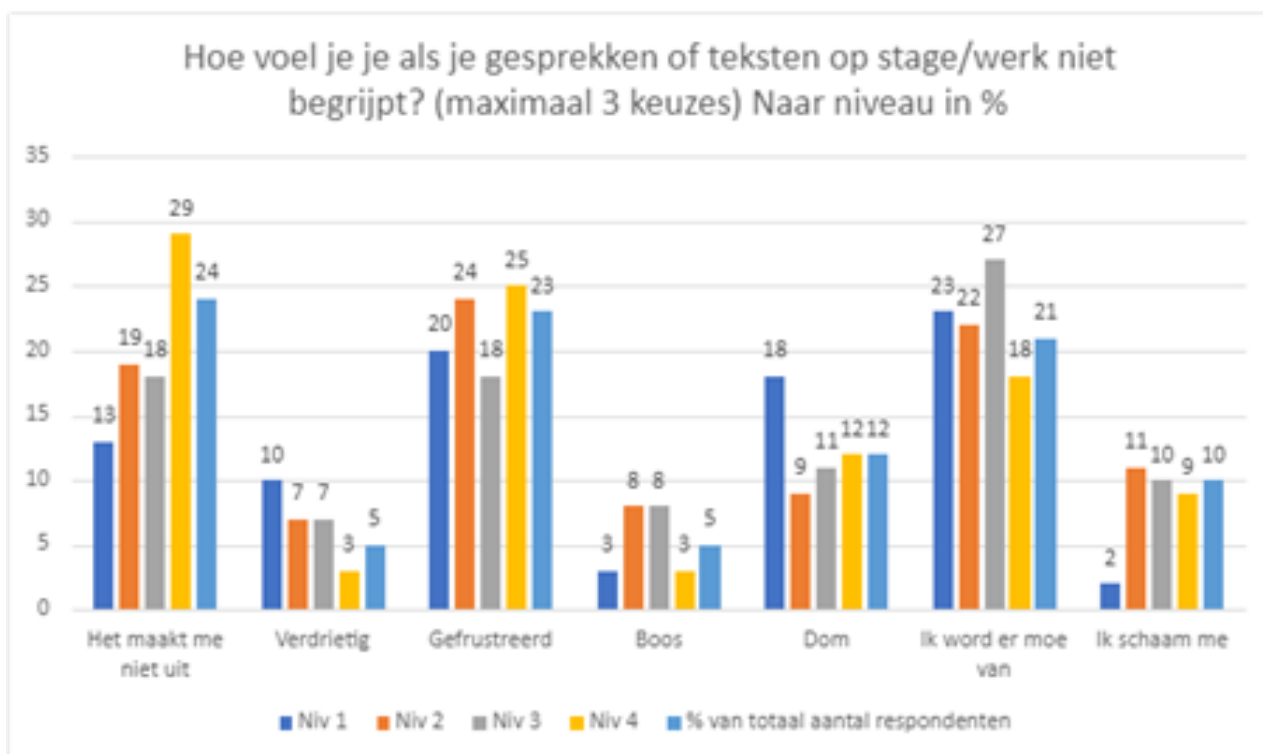
Studenten willen weten wat er in de wereld gebeurt, maar halen hun informatie veelal uit hun eigen kanalen: Tiktok, Instagram, YouTube. Ze maken daarin een eigen selectie en volgen de gevestigde nieuwskanalen nauwelijks. Daarmee vallen ze terug in hun eigen ‘taalbubbel’ en komen ze weinig nieuwe woorden tegen.

“We weten voldoende over mediawijsheid, dus daar hoeven we geen aparte workshops of lessen over. Wel is het fijn als we op school aandacht aan de mainstream media besteden door lees- of luisteropdrachten.” Hierdoor leren ze woorden in een context te begrijpen en hun denken en voelen te ontwikkelen. Ze vinden het prettig om hier in een veilige omgeving kritisch over te kunnen praten. “Teksten worden belangrijker en interessanter als je ze kunt gebruiken in ‘alles’ om je heen.”

Dagelijks een onbegrepen gesprek op stage

De klankbordgroep ziet ook een belangrijke rol voor de stagebegeleiders weggelegd. Tijdens hun stage of werk merken de studenten hoe belangrijk het is om voldoende woorden te kennen om gesprekken te voeren, opdrachten te begrijpen of bijvoorbeeld een mail of instructie te kunnen lezen. “Op stage is er elke dag wel een gesprek dat we niet kunnen volgen.” Het betreft zowel werkgerelateerde gesprekken als gesprekken met collega’s tijdens de pauze. “Het voelt niet fijn als je iets niet begrijpt.”

Juist door de interactie op te zoeken en vragen te stellen aan de stagebegeleider leren jongeren veel nieuwe woorden. Daarnaast helpt het als onbekende woorden direct gekoppeld zijn aan praktische zaken.

Bron: Enquête STAA april 2024 van MBO van Flevoland onder studenten

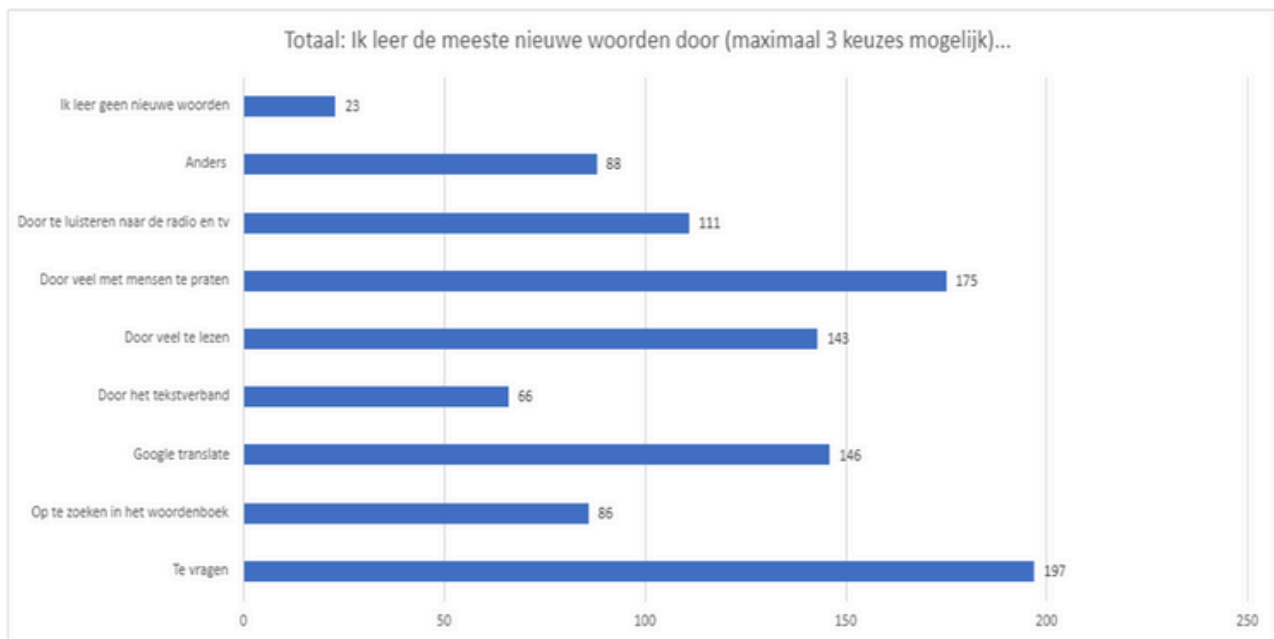
“Cliënten willen niet door bepaalde collega’s geholpen worden, omdat ze hen niet kunnen begrijpen”, vertelt een bbl-student uit de zorgsector. “Het is dus belangrijk om veel woorden te kennen om je stage of werk goed te kunnen doen en je onthoudt woorden ook beter als je ze vaak in je stage of werk kunt gebruiken.”

Leren

Opvallend in het klankbordgesprek is dat studenten zelf heel goed kunnen aangeven hoe zij zich nieuwe woorden eigen maken. Eerder werd al het bespreken van moeilijke woorden, het activeren van voorkennis en een relatie met hun beleavingswereld aangehaald. Daarnaast leren studenten nieuwe woorden door deze op te zoeken. Het gebruik van Google translate of een andere digitale tool helpt hen hierbij.

Het stellen van vragen is ook een belangrijke manier en dan niet alleen door de student over de woordbetekenissen, maar juist ook door de docenten en stagebegeleiders over de inhoud van teksten, gesprekken en opdrachten. Denk hierbij aan vragen als ‘Wat heb je gelezen?’, ‘Wat ga je nu doen?’, ‘Wat vind je hiervan?’, ‘Hoe denk jij daarover?’, etc. De meeste studenten stellen op school makkelijker vragen dan op hun stage- of werkplek. “Op school mag je fouten maken.”

School zou studenten volgens de klankbordgroep wel beter moeten voorbereiden op het feit dat ze in hun stage of dagelijks leven taal tegenkomen die ze niet kennen. “Op school gaat alles stapje voor stapje, maar dan kom je op de werkvloer en is iedereen al gevorderd.”

Bron: Enquête STAA april 2024 van MBO van Flevoland onder studenten

Rollenspellen en het bespreken van casussen in de klas kunnen hierbij helpen, aldus de studenten. “En dan niet alleen in de les Nederlands, maar juist in alle lessen.”

Uitkomsten enquête

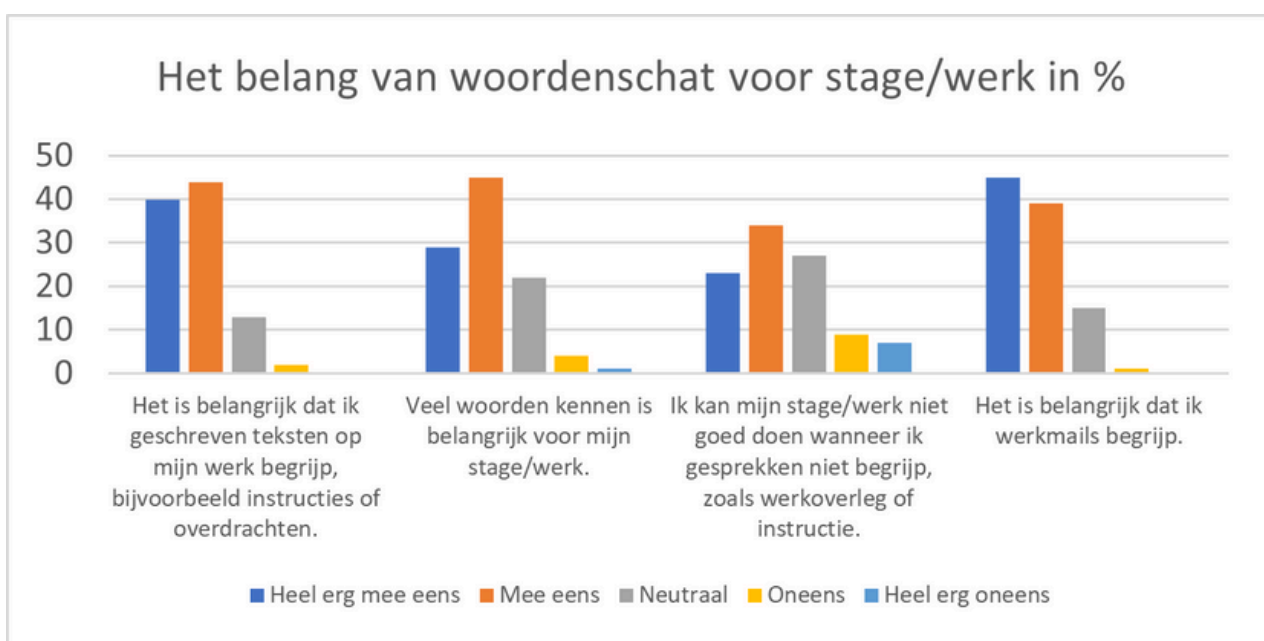
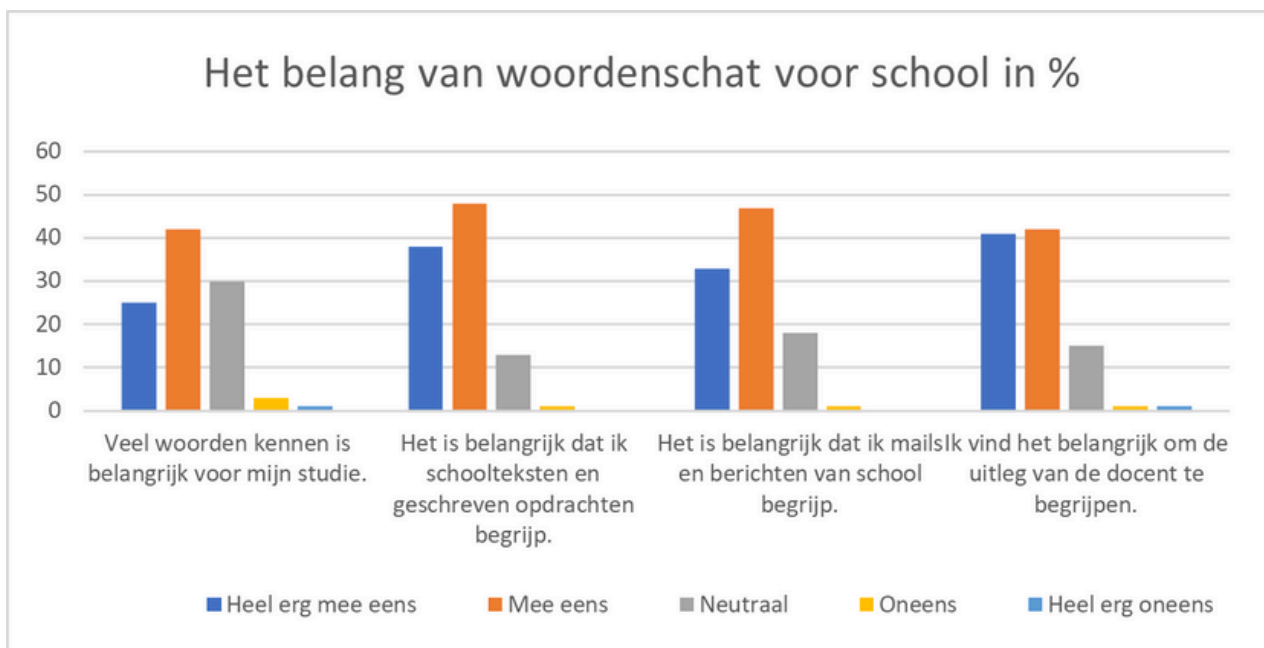
Ruim driekwart van de respondenten van de enquête vindt het belangrijk om voldoende woorden te kennen voor studie en stage of werk. Dit blijkt uit de afgenomen enquête. Dit wordt nog eens in het klankbordgesprek door de studenten onderstreept.

“Het heeft gevolgen wanneer ik een situatie of opdracht minder goed begrijp. Ik kan daardoor belangrijke dingen missen en dat is niet wat ik wil”, aldus één van hen. Een andere student komt met een concreet voorbeeld vanuit zijn bijbaantje. “Eén van mijn collega’s in de supermarkt zit achter de

kassa. Zij komt niet uit Nederland en kent nog niet zoveel Nederlandse woorden. Hierdoor moet zij vaak hulp vragen als een klant iets wil weten.”

Dat onbekende woorden niet alleen zijn voorbehouden aan mensen met een anderstalige achtergrond blijkt wel uit het feit dat zeker 30 procent van de studenten minimaal één keer per week een nieuw woord tegenkomt. Nog eens drie op de tien respondenten komt eens per maand een nieuw woord tegen.

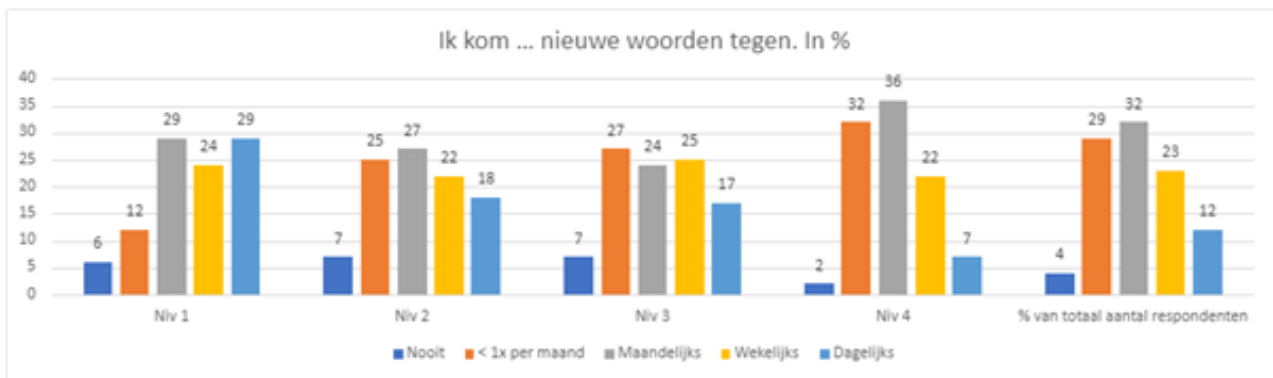
Overigens zie je hier per opleidingsniveau wel een verschil. Uit de enquête blijkt dat niveau 1-studenten (29%) vaker dagelijks met onbekende woorden worden geconfronteerd dan studenten van de andere niveaus (niveau twee 18 %, niveau drie 17% en niveau vier 7%).

Bron: Enquête STAA april 2024 van MBO van Flevoland onder studenten

De klankbordgroep geeft aan dat zij de meeste nieuwe woorden tijdens hun stage leren, maar dat de woorden die zij op school tegenkomen vaak weer moeilijker zijn. "Maar die woorden zijn wel belangrijk, bijvoorbeeld in gesprekken of wanneer we moeten samenwerken. "Maar die woorden zijn wel belangrijk, bijvoorbeeld in gesprekken of wanneer we moeten samenwerken."

Door woordkennis kunnen studenten elkaar beter begrijpen. Gericht zoeken naar nieuwe woorden doen ze overigens niet. "Als ik een nieuw woord tegenkom, probeer ik dat te onthouden door het zoveel mogelijk te gebruiken", aldus één van de studenten. Een ander vult aan: "Ik vind het belangrijk om me te blijven ontwikkelen en taal maakt onderdeel uit van die ontwikkeling."

Bron: Enquête STAA april 2024 van MBO van Flevoland onder studenten

Conclusie

Kortom, studenten voelen de urgentie en herkennen en erkennen de hiaten in hun woordenschat. Zowel op school als op stage lopen ze tegen een tekort aan woorden aan, maar op stage ervaren ze dit tekort eerder. Op school durven ze meer vragen te stellen, maar op stage of op hun werk zouden ze dit moeten weten, volgens hen. Studenten willen woorden leren en vragen het onderwijs om hulp om ook qua woordkennis goed voorbereid op stage te gaan. Dit doen ze heel nadrukkelijk niet alleen in de lessen Nederlands, maar juist ook in de vaklessen.

Het project Stedelijke Taalaanpak is mogelijk door:

maakt
werk van
je talent